

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
Januari 2006

Promemoria om
inlösen av minoritetsaktier i
försäkringsaktiebolag

Innehållsförteckning

1	Huvudsakligt innehåll.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	11
4	Bakgrund och gällande rätt.....	12
4.1	Inlösen av minoritetsaktier enligt försäkringsrörelselagen (1982:713).....	12
4.2	Inlösen av minoritetsaktier enligt aktiebolagslagen (2005:551).....	13
4.3	Inlösen av minoritetsaktier enligt Takeover-direktivet.....	14
4.4	Ägarprövning och vissa andra rörelsebegränsningar	15
5	Överväganden och förslag.....	16
5.1	Förutsättningar för inlösen m.m.....	16
5.2	Författningstekniska anpassningar.....	18
5.3	Ikraftträdande- och övergångsfrågor.....	20
6	Ekonomiska konsekvenser	22
6.1	Berörda myndigheter	22
6.2	Försäkringsföretagen.....	22
7	Författningskommentar	23
7.1	Förslaget till lag om ändring i försäkrings-rörelselagen (1982:713).....	23

Bilaga Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/25/EG av den 21 april 2004 om uppköpserbudanden

1 Huvudsakligt innehåll

I denna promemoria, som har utarbetats inom Finansdepartementet, föreslås vissa ändringar i försäkringsrörelselagen (1982:713). Dessa innebär att inlösen av minoritetsaktier i försäkringsaktiebolag skall kunna ske under motsvarande förutsättningar och på samma sätt som för aktiebolag enligt den nya aktiebolagslagen (2005:551). Förändringarna innebär bl.a. att inlösen kan ske även när majoritetsaktieägaren är en annan fysisk eller juridisk person än ett svenskt försäkringsbolag. Genom ändringarna tillgodoses också artikel 15 och 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/25/EG av den 21 april 2004 om uppköps-erbjudanden.

De nya bestämmelserna föreslås träda ikraft den 1 juli 2006.

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713)
dels att 15 kap. 8–12 §§ skall upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 15 kap. 1 och 8 §§ skall utgå,
dels att rubriken till 15 kap. skall lyda ”Frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd”,
dels att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 14 a kap., av följande lydelse.

14 a kap. Inlösen av minoritetsaktier

Förutsättningar för inlösen

1 § En aktieägare som innehar mer än nio tiondelar av aktierna i ett försäkringsaktiebolag (majoritetsaktieägaren) har rätt att av de övriga aktieägarna i bolaget lösa in återstående aktier. Den vars aktier kan lösas in har rätt att få sina aktier inlösta av majoritetsaktieägaren.

Bestämmelserna i första stycket och i övrigt i detta kapitel om majoritetsaktieägare i ett försäkringsaktiebolag gäller även den som tillsammans med ett eller flera dotterföretag innehar mer än nio tiondelar av aktierna i bolaget och den vars dotterföretag innehar mer än nio tiondelar av aktierna i bolaget. Finns det flera som uppfyller dessa förutsättningar, skall bestämmelserna i detta kapitel tillämpas enbart på den som är närmast överordnad bolaget.

Med dotterföretag som avses i andra stycket likställs juridisk person över vilken en majoritetsaktieägare som inte är ett svenskt försäkringsaktiebolag utövar inflytande på det sätt som anges i 1 kap. 9 §.

Lösenbeloppet

2 § Om frågan om lösenbeloppet för en aktie som skall lösas in enligt detta kapitel är tvistig, skall lösenbeloppet bestämmas med tillämpning av andra–fjärde styckena.

Lösenbeloppet för en aktie skall bestämmas så att det motsvarar det pris för aktien som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. För en aktie som är föremål för handel vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad skall lösenbeloppet motsvara det noterade värdet, om inte särskilda skäl motiverar något annat.

Lösenbeloppet skall bestämmas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då begäran om prövning av skiljemän enligt 5 § gjordes. Om det finns skäl för det, får beloppet i stället bestämmas med hänsyn till förhållandena vid en tidpunkt som infaller tidigare.

Har ett yrkande om inlösen av aktie enligt detta kapitel föregåtts av ett offentligt erbjudande att förvärva samtliga aktier som budgivaren inte redan innehar och har detta erbjudande antagits av ägare till mer än nio tiondelar av de aktier som erbjudandet avser, skall lösenbeloppet motsvara det erbjudna vederlaget, om inte särskilda skäl motiverar något annat.

3 § En aktieägare har rätt till ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) på lösenbeloppet från den dag någon av parterna begärde att tvisten skulle prövas av skiljemän till dess att den dom, där lösenbeloppet har fastställts, har vunnit laga kraft. För tiden därefter fram till dess att lösenbeloppet betalas har aktieägaren rätt till ränta enligt 6 § samma lag. I fråga om bolag som inte är avstämningsbolag skall dock sådan ränta inte betalas för tiden innan aktiebrev med anteckning om överlåtelse eller lösenbevis har överlämnats till majoritetsaktieägaren.

Rätten till lösenbeloppet

4 § Rätten till lösenbeloppet skall antas tillkomma den som till majoritetsaktieägaren överlämnar ett aktiebrev med anteckning om överlåtelse eller ett lösenbevis enligt 13 § andra stycket. I avstämningsbolag skall rätten antas tillkomma den som enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument är

1. registrerad som ägare till aktierna, eller
2. antecknad på konto i avstämningsregister som berättigad till lösenbeloppet.

Talan i inlösentvist

5 § En tvist om huruvida det finns en rätt eller skyldighet till inlösen eller om lösenbeloppets storlek skall prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

Talan i en inlösentvist får tas upp till prövning om den avser

1. fastställelse av rätt eller skyldighet till inlösen,
2. fastställelse av lösenbeloppets storlek, eller
3. förpliktelse för majoritetsaktieägaren att betala fastställt lösenbelopp till aktieägare vars aktier löses in.

Bestämmelser om talan mot skiljedomen finns i 24 §.

Bestämmelserna i denna paragraf hindrar inte att talan mot en utländsk majoritetsaktieägare väcks vid en utländsk domstol.

Särskilda bestämmelser när majoritetsaktieägaren har begärt prövning av skiljemän

6 § Om en majoritetsaktieägare vill lösa in aktier i ett bolag enligt 1 § och det inte kan träffas en överenskommelse om detta, skall han eller hon hos bolagets styrelse skriftligen begära att tvisten avgörs av skiljemän och uppge sin skiljeman.

7 § Styrelsen skall genast efter det att den har mottagit en begäran enligt 6 § genom kungörelse underrätta de aktieägare, som lösningsanspråket riktas mot, om att inlösen har begärts. I underrättelsen skall aktieägarna ges tillfälle att senast två veckor från kungörelsen skriftligen uppge sin skiljeman till bolaget.

Underrättelsen skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar samt den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Underrättelsen skall även sändas med brev till varje aktieägare som lösningsanspråket riktas mot och vars postadress är känd för bolaget.

I fråga om publika försäkringsaktiebolag gäller 28 § i stället för andra stycket första meningen.

8 § Om inte samtliga i aktieboken införda aktieägare, som lösningsanspråket riktas mot, inom den tid som anges i underrättelsen enligt 7 § har uppgett en gemensam skiljeman, skall styrelsen hos Stockholms tingsrätt ansöka om att en god man utses.

En sådan ansökan skall prövas skyndsamt.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

9 § Den som utses till god man skall vara lämplig för uppdraget.

10 § Den gode mannen skall

1. utse en gemensam skiljeman för minoritetsaktieägarna, och

2. i tvisten bevaka frånvarande aktieägars rätt.

Den gode mannen skall snarast underrätta bolagets styrelse om valet av skiljeman.

Utöver vad som anges i denna lag, gäller om den gode mannens behörighet vad som föreskrivs i 12 kap. 14 § första stycket 2–6 rättegångsbalken. Den gode mannen är vidare behörig att framställa yrkande om fullgörelse enligt 5 § första stycket 3.

11 § Sedan skiljemännen har utsetts, skall de uppmana de aktieägare som själva önskar föra sin talan att inom två veckor anmäla detta till skiljenämndens ordförande. I fråga om denna uppmaning skall 7 § andra stycket tillämpas.

I fråga om publika försäkringsaktiebolag gäller 28 § i stället för 7 § andra stycket första meningen.

Förhandstillträde

12 § Innan frågan om lösenbeloppet slutligt har prövats, får skiljemännen eller, sedan talan har väckts vid domstol enligt 24 §, domstolen på yrkande av majoritetsaktieägaren i en särskild dom besluta om förhandstillträde för majoritetsaktieägaren.

Ett avgörande enligt första stycket får meddelas endast om

1. parterna är ense om att det finns lösningsrätt eller lösningsskyldighet eller det annars står klart att en sådan rätt eller skyldighet finns, och

2. majoritetsaktieägaren har ställt säkerhet för kommande lösenbelopp och ränta och säkerheten har godkänts av skiljemännen eller domstolen.

Om beslut om förhandstillträde har meddelats, får majoritetsaktieägaren utöva de rättigheter som aktierna ger från och med den tidpunkt då domen om förhandstillträde vinner laga kraft. Vid denna tidpunkt inträder också de rättsverkningar som anges i 13 och 14 §§.

13 § Om det har beslutats om förhandstillträde till aktier i ett bolag som inte är avstämningsbolag, är ägarna till de aktier som skall lösas in skyldiga att till majoritetsaktieägaren överlämna sina aktiebrev med anteckning om överlåtelse. Aktiebrev, som ännu inte har överlämnats till majoritetsaktieägaren ger inte annan rätt för innehavaren än att mot överlämnandet av aktiebrevet få ut lösenbeloppet och ränta.

När en aktieägare överlämnar aktiebrev till majoritetsaktieägaren enligt första stycket är denne skyldig att till aktieägaren lämna ett skriftligt bevis om aktieägarens rätt till kommande lösenbelopp och ränta (*lösenbevis*). Av lösenbeviset skall framgå

1. att det har utställts av majoritetsaktieägaren, och
2. det antal aktier, i förekommande fall med uppgift om aktieslag, för vilka aktieägaren är berättigad till lösenbelopp.

I fråga om överlåtelse och pantsättning av lösenbevis skall bestämmelserna om skuldebrev i 13, 14 och 22 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev tillämpas. Härvid skall beviset anses vara ett skuldebrev ställt till innehavaren, om det har ställts till innehavaren, och i övrigt anses vara ett skuldebrev ställt till viss man eller order.

14 § Om det har beslutats om förhandstillträde till aktier i ett avstämningsbolag, skall aktierna, på begäran av majoritetsaktieägaren, registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. Samtidigt skall aktieägares rätt till kommande lösenbelopp och ränta registreras enligt samma lag.

Särskild dom i inlösentvist

15 § Är frågan om majoritetsaktieägarens rätt eller skyldighet till inlösen tvistig, får skiljemännen på yrkande av part eller den gode mannen avgöra frågan genom en särskild skiljedom.

Om ett avgörande om förhandstillträde enligt 12 § har vunnit laga kraft, får skiljemännen på yrkande av part eller den gode mannen meddela en särskild skiljedom över belopp som har medgetts av majoritetsaktieägaren.

Återkallelse av talan m.m.

16 § Om majoritetsaktieägaren återkallar sin talan om inlösen, är majoritetsaktieägaren ändå, om det finns förutsättningar för inlösen enligt 1 §, skyldig att på yrkande av minoritetsaktieägare eller den gode mannen lösa in minoritetsaktieägares aktier.

17 § Om majoritetsaktieägarens lösningsrätt enligt 1 § har bortfallit på grund av majoritetsaktieägarens eller dennes dotterföretags överlåtelser av aktier, är majoritetsaktieägaren ändå på yrkande skyldig att lösa in

motpartens aktier. Yrkande om inlösen får dock i så fall framställas endast beträffande aktie som ägdes av någon annan än majoritetsaktieägaren eller dotterföretag till denne den dag majoritetsaktieägaren begärde att tvisten skulle avgöras av skiljemän. Med dotterföretag likställs en sådan juridisk person som avses i 1 § tredje stycket.

18 § Om det har beslutats om förhandstillträde enligt 12 §, får majoritetsaktieägaren inte därefter återkalla sin talan.

19 § Har någon annan än majoritetsaktieägaren lämnat tvisten för avgörande av skiljemän och återkallar han eller hon sin talan, skall tvisten ändå prövas om majoritetsaktieägaren yrkar det.

Verkningar av en skiljedom avseende lösenbeloppet

20 § När en dom avseende lösenbeloppet har vunnit laga kraft gäller följande. I ett bolag som inte är avstämningsbolag skall ägarna till de aktier som skall lösas in till majoritetsaktieägaren överlämna sina aktiebrev med anteckning om överlåtelse. I ett avstämningsbolag skall, utom i fall som avses i 21 §, aktierna på begäran av majoritetsaktieägaren registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Nedsättning av fastställt lösenbelopp

21 § Har aktiebrev eller lösenbevis inte överlämnats till majoritetsaktieägaren inom en månad från den dag dom avseende lösenbeloppet vann laga kraft eller är, i fråga om avstämningsbolag, aktieägare i ett sådant bolag okänd, skall majoritetsaktieägaren utan dröjsmål låta nedsätta lösenbeloppet för en sådan aktie eller för aktie som avses med sådant lösenbevis enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Något förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet får inte göras.

Om nedsättning har skett enligt denna paragraf, får majoritetsaktieägaren utöva de rättigheter som aktierna ger från och med den tidpunkt då beloppet sätts ned hos länsstyrelsen.

Ett aktiebrev, som ännu inte har överlämnats till länsstyrelsen, ger inte annan rätt för innehavaren än att mot överlämnandet av aktiebrevet få ut lösenbeloppet och ränta. I avstämningsbolag skall, om nedsättning har skett, aktierna på begäran av majoritetsaktieägaren registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Utfärdande av nytt aktiebrev

22 § Har ett aktiebrev inte överlämnats inom en månad från det att majoritetsaktieägaren blev ägare till aktien, skall bolagets styrelse på majoritetsaktieägarens begäran utfärda ett nytt aktiebrev. Det nya aktiebrevet skall innehålla uppgift om att det ersätter ett tidigare aktiebrev. Om det

tidigare aktiebrevet därefter överlämnas till majoritetsaktieägaren, skall denne överlämna det till bolaget för makulering.

Kostnaderna för skiljeförfarandet

23 § Majoritetsaktieägaren skall svara för ersättningen till skiljemännen och gode mannen samt för andra aktieägares kostnad. Om det finns särskilda skäl, får skiljemännen ålägga annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Beträffande aktieägares och den gode mannens kostnader gäller 18 kap. 8 § rättegångsbalken.

Talan mot skiljedom

24 § Part eller god man som är missnöjd med en skiljedom i en inlösenstvist har rätt att väcka talan vid Stockholms tingsrätt inom sextio dagar från det att han eller hon fick del av skiljedomen i original eller bestyrkt kopia.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Rättegångskostnader i allmän domstol

25 § I allmän domstol svarar majoritetsaktieägaren för sina egna kostnader och för kostnader som har uppkommit för motpart eller god man genom att majoritetsaktieägaren har fullföljt talan, om inte annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken. I övrigt gäller vad som sägs i 18 kap. rättegångsbalken om skyldigheten att svara för kostnader i högre rätt.

Om minoritetsaktieägarna helt eller delvis skall svara för rättegångskostnader, skall dessa fördelas efter det antal aktier som var och en innehar. Om det finns särskilda skäl, får domstolen besluta om en annan fördelning. Bestämmelserna i 18 kap. 9 § rättegångsbalken skall inte tillämpas.

Inlösen av teckningsoptioner och konvertibler

26 § En majoritetsaktieägare som utnyttjar sin rätt enligt 1 § att lösa in återstående aktier i bolaget har rätt att också lösa in teckningsoptioner och konvertibler som bolaget har gett ut. En innehavare av en sådan teckningsoption eller konvertibel har rätt att få denna inlöst av majoritetsaktieägaren, även om denne inte utnyttjar sin rätt till inlösen av aktier.

Har majoritetsaktieägaren enligt 6 § begärt att en tvist om inlösen skall avgöras av skiljemän, får teckningsoptionerna eller konvertiblerna inte utnyttjas för teckning eller konvertering förrän inlösentvisten har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft. Om den tid inom vilken optionsrätten får utnyttjas eller konvertering får ske löper ut dessförinnan, har innehavaren av teckningsoptionen eller konvertibeln ändå rätt att utnyttja optionen eller konvertibeln under tre månader efter det att avgörandet vann laga kraft.

Bestämmelserna i första och andra styckena skall inte tillämpas, om något annat har föreskrivits i villkoren för emissionen av teckningsoptionerna eller konvertiblerna.

I fråga om förutsättningarna för att ge ut teckningsoptioner och konvertibler finns bestämmelser i 5 kap. 2 §.

27 § Har majoritetsaktieägaren begärt att såväl en tvist om inlösen av aktier som en tvist om inlösen av teckningsoptioner eller konvertibler skall avgöras av skiljemän, skall tvisterna handläggas i samma skiljeförfarande.

I en tvist om inlösen av teckningsoptioner eller konvertibler skall 1–11 §§ och 15–25 §§ tillämpas.

Om en tvist om inlösen avser såväl aktier som teckningsoptioner eller konvertibler och god man enligt 7 § har utsetts, är denne också behörig att företräda frånvarande innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler.

Särskilda bestämmelser för publika försäkringsaktiebolag

28 § I fråga om publika försäkringsaktiebolag skall en underrättelse enligt 7 § och en uppmaning enligt 11 § kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i en rikstäckande dagstidning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2. Har inlösen av aktier enligt 15 kap. 8 § försäkringsrörelselagen (1982:713) påkallats före den 1 juli 2006, gäller äldre bestämmelser om förutsättningarna för inlösen, om bestämmandet av lösenbeloppet och om förfarandet.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen uppdrog den 16 oktober 2003 åt en särskild utredare med huvuduppgift att presentera förslag till ny associationsrättslig reglering för försäkringsföretag (dir. 2003:125). Utredningen har antagit namnet Försäkringsföretagsutredningen.

Den 21 april 2004 antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd ett direktiv om uppköpserbjudanden (2004/25/EG), som bl.a. innehåller föreskrifter om inlösenrätt och inlösenskyldighet för majoritetsaktieägare i noterade bolag (artikel 15 och 16). Direktivet skall vara genomfört senast den 20 maj 2006.

Regeringen beslutade den 25 mars 2004 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till hur direktivet skall genomföras i svensk rätt. Utredningen antog namnet Takeover-utredningen.

Utredningen har avgett betänkandet Ny reglering av offentliga uppköpserbjudanden (SOU 2005:58). Betänkandet innehåller förslag till hur direktivet skall genomföras i svensk rätt (dnr Ju2005/5698/L1).

Genom den nya aktiebolagslagen (2005:551) infördes från och med den 1 januari 2006 bl.a. nya bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier. Bestämmelserna har av Takeover-utredningen ansetts uppfylla Takeover-direktivet.

Den nya aktiebolagslagen omfattar inte inlösen av aktier i försäkringsaktiebolag som regleras i försäkringsrörelselagen (1982:713 FRL). Försäkringsföretagsutredningen slutbetänkande skall avlämnas först i maj 2006. Finansdepartementet har därför beslutat att med förtur behandla frågan om en anpassning av FRL till aktiebolagslagens nya regler om inlösen av minoritetsaktier. Dessa frågor tas upp i denna promemoria.

Övriga frågor som behövs för att genomföra Takeover-direktivet på aktiebolag och försäkringsaktiebolag bereds för närvarande inom Justitiedepartementet mot bakgrund av förslagen från Takeover-utredningen. En lagrådsremiss i den delen kommer att läggas fram inom kort.

4 Bakgrund och gällande rätt

4.1 Inlösen av minoritetsaktier enligt försäkringsrörelselagen (1982:713)

I nuvarande försäkringsrörelselag (1982:713 FRL) finns bestämmelserna om inlösen av minoritetsaktier i 15 kap. 8–12 §§. Dessa överensstämmer med 14 kap. 31–35 §§ i den tidigare aktiebolagslagen (1975:1385). Reglerna om tvångsinlösen i FRL gäller dock endast om moderbolaget lyder under FRL.

Äger ett moderbolag självt eller tillsammans med ett dotterföretag mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotterbolag, har moderbolaget enligt 15 kap. 8 § FRL rätt att av de övriga aktieägarna i det sistnämnda bolaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av moderbolaget.

En tvist om rätt eller skyldighet till inlösen eller om lösenbeloppet skall prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av 15 kap. FRL gäller lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av moderbolaget, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för kostnaderna. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där dotterbolagets styrelse har sitt säte.

Har moderbolaget förvärvat större delen av sina aktier i dotterbolaget på grund av att en vidare krets inbjudits att till moderbolaget överlåta sådana aktier mot en viss ersättning, skall lösenbeloppet motsvara ersättningen, om det inte finns särskilda skäl.

Vill moderbolag lösa in aktier i ett dotterbolag och kan en överenskommelse om detta inte träffas, skall moderbolaget enligt 15 kap. 9 § FRL hos dotterbolagets styrelse skriftligen begära att tvisten skall hänskjutas till skiljemän. Samtidigt skall styrelsen uppge sin skiljeman. Dotterbolagets styrelse skall genast genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer anmoda de aktieägare, mot vilka lösningsanspråket riktas, att skriftligen uppge sin skiljeman till dotterbolaget senast två veckor från kungörelsen. Anmodan skall även genom brev sändas till varje sådan aktieägare, om hans postadress är känd för bolaget.

Har inte samtliga aktieägare vilkas namn är införda i aktieboken och mot vilka lösningsanspråket riktas inom den föreskrivna tiden uppgivit en gemensam skiljeman, skall dotterbolagets styrelse hos rätten i den ort där styrelsen har sitt säte begära att god man förordnas. Denne skall hos samma rätt ansöka om förordnande av en sådan skiljeman och i tvisten bevaka de frånvarande aktieägarnas rätt.

Prövas en tvist om inlösen av skiljemän eller domstol och är det ostridigt mellan parterna att det finns lösningsrätt eller förklaras det i en lagakraftvunnen dom att sådan rätt finns utan att lösenbeloppet samtidigt fastställs, är aktieägarna enligt 15 kap. 10 § FRL skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrifter om överlåtelsen

eller, när fråga är om aktier i avstämningsbolag, att låta moderbolaget registreras som ägare till aktierna enligt bestämmelserna i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. Detta gäller endast om moderbolaget ställer säkerhet, som godkänts av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen, för det kommande lösenbeloppet med ränta.

Aktieägarna har rätt till skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det säkerhet ställts till dess lösenbeloppet förfaller till betalning.

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits aktieägare utan att dessa har överlämnat sina aktiebrev eller, i fråga om avstämningsbolag, låtit moderbolaget registreras som ägare, skall moderbolaget enligt 15 kap. 11 § FRL genast sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Då får förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet inte göras.

Om säkerhet har ställts enligt 10 § eller om nedsättning har skett enligt 11 §, är moderbolaget enligt 15 kap. 12 § FRL ägare till aktierna. Innan aktiebrev i ett dotterbolag som inte är avstämningsbolag har överlämnats till moderbolaget medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta. Har aktiebrevet inte överlämnats inom en månad från det moderbolaget blivit ägare till aktien, kan det utfärdas ett nytt aktiebrev ställt till moderbolaget. Det nya aktiebrevet skall innehålla en uppgift om att det ersätter det äldre brevet. Överlämnas därefter det äldre aktiebrevet till moderbolaget, skall det överlämnas till dotterbolaget för att makuleras.

Om säkerhet har ställts eller nedsättning skett och moderbolaget är ägare till aktier i ett avstämningsbolag, utan att moderbolaget låtit registreras som ägare, skall moderbolaget enligt 12 § på begäran registreras som ägare enligt bestämmelserna i lagen om kontoföring av finansiella instrument.

4.2 Inlösen av minoritetsaktier enligt aktiebolagslagen (2005:551)

Bestämmelserna om inlösen av minoritetsaktier i aktiebolag i allmänhet finns från och med den 1 januari 2006 i 22 kap. aktiebolagslagen (2005:551). Bestämmelserna innebär att den som direkt eller indirekt innehar mer än nio tiondelar av aktierna i ett aktiebolag har rätt att av övriga aktieägare lösa in återstående aktier. Den vars aktier kan lösas in har rätt att få sina aktier inlösta.

Lösenbeloppet skall bestämmas så att det motsvarar det pris för aktien som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. En tvist om huruvida det finns rätt eller skyldighet till inlösen eller om lösenbeloppets storlekt prövas i skiljeförfarande med rätt till materiell överprövning i allmän domstol.

Aktiebolagslagen innehåller vidare bestämmelser om bestämning av lösenbeloppet bl.a. för det fall inlösen föregåtts av ett offentligt uppköps-erbjudande avseende samtliga aktier i bolaget. Om ett sådant erbjudande accepterats av ägare till mer än nio tiondelar av de med erbjudandet

avsedda aktierna, skall lösenbeloppet motsvara det erbjudna vederlaget, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Aktiebolagslagen innehåller även bestämmelser om förhandstillträde och olika processuella frågor som kan aktualiseras under en inlösentvist.

4.3 Inlösen av minoritetsaktier enligt Takeover-direktivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/25/EG av den 21 april 2004 om uppköpserbjudanden brukar benämnas Takeover-direktivet. Direktivet gäller enligt artikel 1 vissa offentliga erbjudanden att förvärva värdepapper med rösträtt i bolag med sådana värdepapper upptagna till handel på en reglerad marknad i en eller flera medlemsstater. Syftet med direktivet är i första hand att garantera aktieägarna i bolag som är föremål för ett uppköpserbjudande (målbolaget) en rättvis och rimlig behandling. Samtidigt skall direktivet möjliggöra sunda omstruktureringar i näringslivet. Med budgivare menas enligt artikel 2 i direktivet varje fysisk eller juridisk person enligt offentligrättslig eller privaträttslig lagstiftning som lämnar ett uppköpserbjudande. Med målbolag menas det bolag vars värdepapper är föremål för ett erbjudande.

I artikel 15 i direktivet finns bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier.

Enligt punkten 2 skall en budgivare ha rätt att lösa in resterande aktier i målbolaget till ett "rimligt" pris i en av följande situationer:

a) Om budgivaren innehar aktier representerande minst 90 procent av det kapital som representeras av röstberättigade aktier i bolaget och minst 90 procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

b) Om budgivaren genom erbjudandet har förvärvat eller förbundit sig att förvärva, aktier representerande minst 90 procent av det kapital som representeras av röstberättigade aktier i bolaget och minst 90 procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

I det fall som avses i a) får medlemsstaterna fastställa ett högre tröskelvärde, dock inte högre än 95 procent av det kapital som representeras av röstberättigade aktier i bolaget och 95 procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

Enligt punkten 3 första stycket skall det i medlemsstaterna finnas regler som gör det möjligt att beräkna när tröskelvärdet för inlösenreglerna har uppnåtts.

I andra stycket ges medlemsstaterna rätt att föreskriva att inlösenreglerna skall tillämpas inom varje aktieslag för sig.

I punkten 4 sägs att en budgivare som vill utnyttja inlösenreglerna skall göra det inom tre månader från acceptfristens utgång.

Punkten 5 reglerar vederlagets form och storlek. Vederlaget skall enligt första stycket betalas i samma form som vederlaget i erbjudandet eller kontant. Medlemsstaterna får föreskriva att kontantbetalning alltid skall erbjudas som ett alternativ.

När det gäller vederlagets storlek slås i andra stycket fast att vederlaget i erbjudandet skall anses utgöra ett "rimligt" vederlag (jfr punkten 2), om budgivaren genom erbjudandet förvärvat aktier representerande minst 90 procent av de röstberättigade aktier som omfattats av erbjudandet.

Enligt tredje stycket skall det vederlag som lämnas i ett erbjudande som lagts fram på grund av budplikt anses vara rimligt.

Av direktivets ingress (skäl 24) framgår att medlemsstater som redan har inlösenregler kan fortsätta att tillämpa dessa i övriga fall.

I artikel 16, som närmast kan beskrivas som en spegelbild av budgivarens rätt att lösa in resterande aktier, regleras budgivarens skyldighet att på begäran av minoritetsägare genomföra en sådan inlösen.

4.4 Ägarprövning och vissa andra rörelsebegränsningar

När det gäller försäkringsbolag finns vissa särregler uppställda till försäkringstagarnas skydd som saknar motsvarighet för vanliga aktiebolag.

I detta sammanhang kan särskilt nämnas de så kallade ägarprövningsreglerna i 3 kap. 2 § FRL. Bestämmelserna innebär att ett direkt eller indirekt förvärv av aktier i ett försäkringsaktiebolag som medför att ett förvärvarens sammanlagda innehav utgör ett kvalificerat innehav eller överstiger 20, 33 eller 50 av kapitalet eller rösterna eller som innebär att försäkringsaktiebolaget blir ett dotterföretag kräver Finansinspektionens tillstånd. Tillstånd förutsätter bl.a. att förvärvaren inte kommer att motverka de krav på verksamheten som följer av FRL och andra författningar och att förvärvaren även i övrigt är lämplig att ha ett kvalificerat innehav i bolaget. Förvärvet får inte heller förhindra en effektiv tillsyn av försäkringsbolaget.

Om ägaren till ett kvalificerat innehav av aktier utövar eller kan antas komma att utöva sitt innehav på ett sätt som motverkar de krav på verksamheten som ställs enligt FRL eller annan författning får Finansinspektionen enligt 3 kap. 2 d och 2 e §§ FRL besluta om röstförbud och avyttringsplikt eller, om det finns särskilda skäl, begära att en förvaltare utses.

Finansinspektionen kan också besluta om röstförbud eller avyttringsplikt enligt 3 kap. 2 f § FRL, om ett försäkringsbolag har nära förbindelser med någon och det hindrar en effektiv tillsyn av försäkringsbolaget.

Enligt 15 a kap. 13 § krävs även Finansinspektionens tillstånd i samband med fusioner.

Den 1 juli 2004 stärktes också skyddet för försäkringstagarna i livförsäkringsbolag genom en ny lagreglering (prop. 2003/04:109). Det ställs enligt 8 kap. 1 § FRL krav på att det skall finnas en majoritet av oberoende styrelseledamöter i livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst. Enligt 7 kap. 30 § FRL skall varje bolag som driver direkt försäkringsrörelse ha riktlinjer för sin hantering av intressekonflikter.

5 Överväganden och förslag

5.1 Förutsättningar för inlösen m.m.

Promemorians förslag: Vid inlösen av minoritetsaktier i försäkringsaktiebolag bör förutsättningarna för inlösen, bestämmandet av lösenbeloppet och reglerna om förfarandet motsvara vad som gäller för aktiebolag i allmänhet enligt den nya aktiebolagslagen (2005:551 ABL). Inga särregler behövs ens när det gäller livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst. Genom förslaget tillgodoses även artikel 15 och 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/25/EG av den 21 april 2004 om uppköpserbjudanden.

Skälen för promemorians förslag

Förutsättningarna för inlösen av minoritetsaktier

I svensk associationsrätt har det länge funnits regler om ett moderbolags rätt att lösa in aktier i ett dotterbolag. I 15 kap. 8 § försäkringsrörelselagen (1982:713 FRL) föreskrivs att ett moderbolag som äger mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i dotterbolaget har rätt att lösa in resterande aktier från övriga aktieägare i bolaget. Bestämmelsen är tillämplig inte bara om moderbolaget självt innehar en majoritetspost av angiven storlek utan också om en sådan post innehas av moderbolaget tillsammans med dotterföretag. Den vars aktier kan lösas in har rätt att få sina aktier inlösta av moderbolaget. Begränsningen till ”moderbolaget” innebär att bestämmelserna om inlösen inte är tillämpliga om det är en fysisk person eller en annan juridisk person än ett svenskt försäkringsbolag som innehar aktierna i fråga.

Regeringen har redan tidigare slagit fast att försäkringsbolag bör lyda under samma associationsrättsliga regler som allmänna företag, om inte avvikelser är motiverade med hänsyn till verksamhetens inriktning, de ömsesidiga bolagens särart, skyddet för försäkringstagarnas och andra ersättningsberättigades intressen eller hänsynen till EG:s rättsregler (prop. 1998/99:87 s. 146–152 och dir. 2003:125).

Av samma skäl som anförts för aktiebolag bör regler om inlösen behållas och kretsen som kan begära inlösen av minoritetsaktier utvidgas även för försäkringsaktiebolag. Visserligen finns det inte något behov av utvidgning för att underlätta ett fusionsförfarande. Dessa regler är nämligen begränsade till försäkringsaktiebolag (se 15 a kap. 1 § FRL). För minoritetens del är emellertid behovet av att kunna begära inlösen detsamma oavsett om majoritetsposten innehas av ett svenskt försäkringsaktiebolag eller av någon annan. Minoritetens situation är lika utsatt om majoritetsposten innehas av t.ex. ett utländskt aktiebolag som om den innehas av ett svenskt aktiebolag. Det allmänna intresset av att skapa förutsättningar för sunda omstruktureringar och förnyelse inom näringslivet kan också sägas vara detsamma oavsett vilken juridisk form som majoritetsaktieägaren har. Såsom Regeringen tidigare framhållit kan det dessutom ifrågasättas om det är förenligt med EG-rätten att i detta

avseende göra skillnad mellan svenska aktiebolag och bolag hemma-hörande i andra EES-stater (prop. 2004/05:85, Ny aktiebolagslag, s. 437). Några särskilda inlösenregler har inte heller införts för bankaktiebolag som omfattas av 22 kap. ABL.

Vi föreslår därför – i överensstämmelse med de övervägande som gjorts i prop. 2004/05:85 s. 437–455 och bet. 2004/05:LU23 till grund för 22 kap. ABL – följande.

Inlösenreglerna skall även i försäkringsaktiebolag i fortsättningen gälla för varje aktieägare som, oavsett rösträttsandelen, innehar mer än nio tiondelar av samtliga aktier i ett svenskt försäkringsaktiebolag. Vi anser alltså inte heller att det finns skäl att formellt begränsa en inlösenrätt till ägare som är juridiska personer. Den föreslagna utvidgningen av kretsen av inlösenberättigade innebär dessutom att även utländska rättssubjekt kan begära inlösen eller bli ålagda en lösningskyldighet.

Vi finner inte heller några särskilda skäl för att avvika från aktiebolagslagen genom att införa bestämmelser som möjliggör en begränsning av inlösenrätten genom föreskrifter i bolagsordningen. En majoritetsaktieägare som utnyttjar sin rätt att lösa in minoritetens aktier skall också ha rätt att lösa in teckningsoptioner och konvertibler. Innehavaren av ett sådant instrument skall ha rätt att få detta inlöst om majoritetsaktieägaren innehar så många aktier som krävs för inlösen, oavsett om majoritetsaktieägaren har utnyttjat sin lösningsrätt eller inte.

Bestämmande av lösenbeloppet och inlösenförfarandet

Bestämmandet av lösenbeloppet och inlösenförfarandet är mer utförligt reglerat i ABL än i nuvarande FRL. För tillämparna är det en stor fördel om samma regler gäller i fråga om aktiebolag och försäkringsaktiebolag. Vi ser principiellt inte några särskilda skäl för att lösenbeloppet skall prövas och inlösentvister handläggas enligt andra regler än vad som gäller för aktiebolag i allmänhet. Detta innebär främst följande ändringar gentemot nuvarande FRL.

Det införs allmänna principer om fastställande av lösenbeloppets storlek och ränta på beloppet samt om värderingstidpunkten. Stockholms tingsrätt skall vara exklusivt forum för förordnande av god man och prövning av klander av skiljedom. Det skall krävas prövningstillstånd för att hovrätten skall överpröva tingsrättens beslut. Det införs en lagregel om vem som får utses till god man och dennas behörighet. De processuella reglerna om inlösenprocessen förtydligas och kompletteras i förhållande till nuvarande FRL.

Behövs det några särregler för livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst?

Nuvarande FRL innehåller inte några särskilda regler om inlösen av minoritetsaktier i icke vinstutdelande livförsäkringsaktiebolag. Frågan om inlösen av minoritetsaktier berör också förhållandet mellan olika aktieägare. Inlösen uppkommer också enbart i en situation när den ena har en majoritetsställning utan möjlighet för minoriteten, som innehar mindre än en tiondel av aktierna i bolaget, att utöva de rättigheter som

lagen annars tillerkänner en minoritet. En sådan minoritet har inte rätt att för bolagets räkning föra talan om skadestånd mot bolagets funktionärer (se 16 kap. 5 § FRL).

Såsom tidigare framgått gäller bl.a. särskilda ägarprövningsregler för försäkringsaktiebolag. Dessa aktualiseras redan i ett tidigare skede än när inlösen kan ske och har som syfte att tillgodose att majoritetsägaren är lämplig. För livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst gäller dessutom, utöver vinstutdelningsförbudet, särskilda bestämmelser om oberoende styrelseledamöter. Försäkringstagarnas intressen i samband med en fusion, som ett inlösenförfarande kan möjliggöra, omhändertas dessutom genom särskilda skyddsregler.

Det kan också framhållas att aktierna i nämnda livförsäkringsaktiebolag regelmässigt ägs av en aktieägare utan sådana minoritetsposter som inlösenreglerna träffar. Även om en av de föreslagna bestämmelserna, nämligen den att lösenbeloppet för en aktie skall bestämmas så att det motsvarar det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden, kan vara svår att tillämpa på en aktie i ett icke vinstutdelande livförsäkringsaktiebolag, finns knappast nu något praktiskt behov av att särreglera eller utveckla tillämpningen på dessa fall.

Vi finner därför inte något skäl för att ha några särregler om inlösen av minoritetsaktier ens för aktier i icke vinstutdelande livförsäkringsaktiebolag. Försäkringsföretagsutredningens arbete kan dock eventuellt medföra ett behov av att överväga särregler på nytt.

Till följd av att de föreslagna bestämmelserna tills vidare skall tas in i FRL behövs emellertid vissa författningstekniska anpassningar jämfört med ABL (se avsnitt 5.2).

Förslaget i förhållande till Takeover-direktivet

Takeover-utredningen har bedömt att de nya inlösenreglerna i ABL tillgodoser Takeover-direktivets föreskrifter i artikel 15 och 16 (se SOU 2005:58 s. 136 och 137). Vi gör ingen annan bedömning när det gäller de nu föreslagna bestämmelserna för försäkringsaktiebolag. Vi anser alltså inte att artiklarna är tvingande på så sätt att inlösen skall kräva att majoritetsägaren, utöver minst nio tiondelar av kapitalet, även innehar minst motsvarande andel av rösterna.

5.2 Författningstekniska anpassningar

Promemorians förslag: De nya bestämmelserna tas in i ett nytt kapitel i FRL med vissa författningstekniska anpassningar i förhållande till ABL som inte innebär några egentliga skillnader i sak.

Skälen för promemorians förslag

Skillnader i tillämpningsområde

Den nya aktiebolagslagen omfattar, i likhet med den äldre aktiebolagslagen (1975:1385), aktiebolag i allmänhet, inklusive bankaktiebolag. Försäkringsaktiebolag omfattas däremot av den associationsrättsliga regleringen i FRL. För att beakta lagarnas olika tillämpningsområden bör ”aktiebolag” ersättas med ”försäkringsaktiebolag” i FRL:s bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier.

En annan författningsteknisk anpassning som bör göras avser en hänvisning till koncerndefinitionen. I de nya bestämmelserna för försäkringsaktiebolag bör, till följd av lagarna olika tillämpningsområde, hänvisas till definitionen i FRL, istället för till motsvarande definition i ABL. Eftersom koncerndefinitionerna är likalydande innebär anpassningen ingen saklig skillnad i fråga om reglernas innehåll.

Regler om lösenbeviset

Vid förhandstillträde av aktier i kupongbolag skall majoritetsaktieägaren överlämna ett lösenbevis. I ABL regleras lösenbevisets ställning vid överlåtelse eller pantsättning genom en hänvisning till vad som gäller enligt 11 kap. 7 § ABL för emissionsbevis och optionsbevis. Den paragrafen hänvisar i sin tur till lagen om skuldebrev men med vissa förtydliganden. I FRL finns visserligen bestämmelser som i sak motsvarar 11 kap. 7 § ABL (jfr 3 kap. 6 § FRL och 3 kap. 6 § i den äldre aktiebolagslagen samt prop. 2004/05:85 s. 661). I stället för att hänvisa till nämnda paragraf i FRL bör motsvarande bestämmelser som i 11 kap. 7 § ABL mera fullständigt återges i den nya bestämmelsen om lösenbevisets ställning vid överlåtelse och pantsättning. Därigenom framgår tydligare att inga sakliga skillnader finns i förhållande till ABL samtidigt som reglerna blir mer lättillgängliga.

Inlösen av konvertibler och teckningsoptioner

Den nya aktiebolagslagen innebär att aktiebolag, till skillnad mot vad som gäller för försäkringsaktiebolag enligt nuvarande FRL, får utfärda konvertibla skuldebrev också med en skyldighet att teckna aktier och att teckningsoptioner kan ges ut utan samband med tecknande av lån. En nyhet är också att underliggande skuldförbindelser kan utformas som enkla skuldebrev (se prop. 2004/05:85, avsnitt 9.1.2 och 9.3.2). Vidare införs begreppen ”konvertibler” och ”teckningsoptioner” som definieras i 11 kap. 4 § ABL med hänsyn till de ändrade förutsättningarna (a. prop. s. 658 och 659).

De i ABL använda begreppen är vanligt förekommande i dagligt tal. Även enligt FRL kan en optionsrätt till nyteckning avskiljas från skuldebrevet efter teckningen (jfr 5 kap. 2 § FRL). Genom att ansluta till utformningen i ABL säkerställs på bästa sätt en enhetlig tillämpning av

inlösenbestämmelserna (jfr vad som anges i prop. 2004/05:85 s. 830 i fråga om skyldigheten att lösa in själva skuldförbindelsen i olika fall). Eftersom bestämmelserna avser när ett konvertibelt skuldebrev eller en optionsrätt kan lösas in, finns i och för sig liten risk för att bestämmelserna ska behöva tolkas som en förändring av förutsättningarna för hur konvertibler och teckningsoptioner får ges ut. Vi föreslår emellertid för tydlighetens skull att det införs en särskild erinran om FRL:s bestämmelser om förutsättningarna för utgivandet.

Kungörande av vissa meddelanden i en rikstidning

I flera avseenden skiljer sig de associationsrättsliga reglerna i FRL från ABL. En skillnad är att bolagsordningen i publika aktiebolag skall innehålla föreskrifter om i vilken rikstidning kallelser till bolagsstämman ska kungöras (7 kap. 56 § ABL). Detta har beaktats i ABL genom att vissa meddelanden till aktieägare som kan bli aktuella i en inlösentvist ska kungöras i samma rikstidning (22 kap. 28 § ABL).

För publika försäkringsaktiebolag saknas bestämmelser om att bolagsordningen ska innehålla föreskrifter om en viss rikstidning för kallelser till bolagsstämma. Som en anpassning i förhållande till ABL bör därför i FRL enbart föreskrivas att ifrågavarande meddelanden ska kungöras, utöver i Post och Inrikes Tidningar, i en rikstidning.

De nya bestämmelsernas placering i FRL

De ovan föreslagna anpassningar i förhållande till ABL torde knappast behövas när försäkringsaktiebolag, till följd av det utredningsarbete som bedrivs inom Försäkringsföretagsutredningen, kommer att omfattas av ABL på samma sätt som bankaktiebolag. För att tills vidare göra ett så lite ingrepp som möjligt i nuvarande FRL, men ändå ansluta till ABL:s kapitelindelning och ordningsföljd, föreslås att de nya inlösenbestämmelserna tas in i ett nytt kapitel närmast före särbestämmelserna om överlåtelse av försäkringsbestånd.

5.3 Ikraftträdande- och övergångsfrågor

Promemorians förslag: Bestämmelserna bör träda i kraft så snart som möjligt. Äldre bestämmelser bör gälla om inlösen påkallats före ikraftträdandet.

Skälen för promemorians förslag:

De lagändringar som krävs för en anpassning av bestämmelserna i FRL om inlösen av minoritetsaktier till nya ABL bör, inte minst med hänsyn till Takeover-direktivet, träda i kraft i så snart som möjligt. Med hänsyn till nödvändig tid för lagrådsremiss och riksdagsbehandling föreslås att lagen skall träda i kraft den 1 juli 2006.

På motsvarande sätt som vid införandet av nya ABL bör äldre bestämmelser gälla om inlösen påkallats före ikraftträdandet av lagen (jfr 15 § lagen (2005:552) om införande av aktiebolagslagen).

6 Ekonomiska konsekvenser

Som framgått innebär de föreliggande förslagen en ändrad reglering avseende inlösen av minoritetsaktier i försäkringsaktiebolag som är av motsvarande slag som de regler som redan finns för aktiebolag i allmänhet.

6.1 Berörda myndigheter

De myndigheter som berörs av regeländringarna är i första hand Stockholms tingsrätt och Svea hovrätt där mål om inlösen av minoritetsaktier skall prövas efter eventuella överklaganden. Vi bedömer inte att de nu föreslagna bestämmelserna får några särskilda ekonomiska konsekvenser för domstolarna. Det är istället en fördel för domstolarna att samtliga inlösentvister kan handläggas på samma sätt.

Finansinspektionens verksamhet berörs inte alls av förslagen.

6.2 Försäkringsföretagen

Frågor om inlösen av minoritetsaktier berör primärt förhållandet mellan olika aktieägare. Visserligen har försäkringsaktiebolaget vissa uppgifter att ombesörja enligt vissa regler, men de föreslagna bestämmelserna innebär i praktiken inga nya uppgifter i förhållande till tidigare regler. Inte heller i övrigt kan de föreslagna bestämmelserna anses medföra några negativa konsekvenser för försäkringsaktiebolagen.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

14 a kap. Inlösen av minoritetsaktier

Det föreslagna nya kapitlet behandlar inlösen av minoritetsaktier i försäkringsaktiebolag. Det nya kapitlet ersätter 5 kap. 8–12 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713 FRL) med vissa ändringar som motiverats i avsnitt 5.1 och som även framgår nedan.

De föreslagna bestämmelserna motsvarar i sak bestämmelserna om inlösen av minoritetsaktier i 22 kap. aktiebolagslagen (2005:551 ABL), med vissa författningsmässiga anpassningar utan några egentliga skillnader i sak. Dessa justeringar har behandlats i avsnitt 5.2 och kommenteras även nedan i anslutning till berörda paragrafer.

En formell skillnad gäller rubrikerna till paragraferna. I överensstämmelse med övriga kapitel i FRL har rubriker till paragrafer kursiverats och de underrubriker som förekommer i 22 kap. ABL utelämnats.

14 a kap. 1 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för inlösen.

Första stycke motsvarar närmast 5 kap. 8 § första stycket i nuvarande FRL. Andra och tredje stycket saknar tidigare motsvarigheter.

Liksom hittills är reglerna tillämpliga när majoriteten innehar mer än nio tiondelar av antalet aktier i ett bolag. Av 1 kap. 9 d § FRL framgår att man vid beräkningen av om denna gräns har uppnåtts inte skall beakta aktier som bolaget självt innehar. Det hittills gällande kravet på att majoritetsaktieägarens aktier också skall representera en viss andel av röstetalet av samtliga aktier i bolaget återfinns inte i lagförslaget. En annan nyhet är att det enligt lagförslaget inte krävs att majoritetsaktieägaren är ett moderbolag i den bemärkelse som avses i FRL:s koncerndefinition. Inlösen kan alltså komma i fråga även när majoritetsposten innehas av en annan juridisk person än ett försäkringsbolag eller av en fysisk person.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 1 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 809–811). Till skillnad mot den paragrafen har ”aktiebolag” ersatts med ”försäkringsaktiebolag”. Vidare har hänvisningen i tredje stycket gjorts till koncerndefinitionen i 1 kap. 9 § FRL, som dock är likalydande med koncerndefinitionen i 1 kap. 11 § ABL.

14 a kap. 2 §

Paragrafen reglerar frågor om lösenbeloppets storlek.

Första–tredje styckena saknar motsvarighet i nuvarande FRL. Fjärde stycket motsvarar 15 kap. 8 § tredje stycket FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 2 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 811–813).

14 a kap. 3 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i nuvarande FRL, behandlar frågor om ränta på lösenbeloppet.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 3 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 813 och 814).

14 a kap. 4 §

Paragrafen behandlar frågor om rätten till lösenbeloppet.

Paragrafen saknar motsvarighet i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 4 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 814).

14 a kap. 5 §

Paragrafen behandlar frågor om talan i inlösentvister.

Den motsvarar delvis 15 kap. 8 § andra stycket i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 5 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 815 och 816).

14 a kap. 6 §

Paragrafen behandlar begäran om prövning av skiljemän.

Den motsvarar 15 kap. 9 § första stycket i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar också 22 kap. 6 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 816 och 817).

14 a kap. 7 §

Paragrafen, som har motsvarighet i 5 kap. 9 § andra stycket i nuvarande FRL, behandlar bolagets underrättelse till minoritetsaktieägarna.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 7 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 817). I tredje stycket har dock ”aktiebolag” ersatts med ”försäkringsaktiebolag” till följd av skillnader i tillämpningsområde.

14 a kap. 8 §

Paragrafen behandlar ansökan om god man om inte samtliga i aktieboken införda aktieägare uppger en gemensam skiljeman.

Första stycket motsvarar väsentligen 15 kap. 9 § tredje stycket i nuvarande FRL. Till skillnad från tidigare skall dock ansökan göras hos Stockholms tingsrätt. Andra och tredje styckena om domstols prövning saknar tidigare motsvarigheter.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 8 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 817 och 818).

14 a kap. 9 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet, behandlar vem som kan utses till god man.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 9 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 818).

14 a kap. 10 §

I paragrafen behandlas den gode mannens uppgifter.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 9 § tredje stycket andra meningen i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 10 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 818 och 819).

14 a kap. 11 §

I paragrafen behandlas skiljemännens uppmaning till aktieägare som själva vill föra talan.

Paragrafen saknar motsvarighet i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 11 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 819 och 820). I tredje stycket har "aktiebolag" ersatts med "försäkringsaktiebolag" till följd av skillnader i tillämpningsområde.

14 a kap. 12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förhandstillträde för majoritetsaktieägare.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 10 § första stycket och 12 § första stycket första meningen i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 12 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 820 och 821).

14 a kap. 13 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om minoritetsaktieägarnas överlämnande av aktier när förhandstillträde skall ske.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 10 § första stycket i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar i sak 22 kap. 13 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 821 och 822). I nämnda paragrafs tredje stycke görs visserligen en hänvisning till 11 kap. 7 § ABL. Motsvarande regler har i stället tagits in direkt i förevarande paragrafs tredje stycke. Anpassningen i förhållande till ABL har motiverats i avsnitt 5.2.

14 a kap. 14 §

I paragrafen regleras följderna av en dom om förhandstillträde i ett avstämningsbolag.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 12 § tredje stycket i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 14 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 822).

14 a kap. 15 §

I paragrafen behandlas frågor om mellandom och deldom i en inlösentvist.

Paragrafen saknar tidigare motsvarighet i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 15 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 823).

14 a kap. 16 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i nuvarande FRL, innehåller bestämmelser om majoritetsaktieägarens skyldighet att fullfölja talan på yrkande av minoritetsaktieägare eller gode mannen.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 16 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 823).

14 a kap. 17 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i nuvarande FRL, reglerar den situationen att majoritetsaktieägarens aktieinnehav på grund av dennes eller dotterföretags överlåtelse under inlösenförfarandets gång faller till en nivå under gränsen för inlösen.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 17 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 824).

14 a kap. 18 §

Av paragrafen, som saknar motsvarighet i nuvarande FRL, framgår att majoritetsaktieägaren inte har rätt att återkalla sin talan om han eller hon har blivit ägare till aktierna genom förhandstillträde.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 18 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 824 och 825).

14 a kap. 19 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i nuvarande FRL, reglerar majoritetsaktieägarens rätt att fullfölja talan efter återkallelse av annan som påkallat inlösentalan.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 19 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 825).

14 a kap. 20 §

Paragrafen reglerar de primära rättsföljderna av en dom avseende lösenbeloppet, nämligen att majoritetsaktieägaren skall registreras som aktieägare i avstämningsregister alternativt få aktiebrev överlämnade till sig.

Bestämmelserna saknar motsvarighet i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 20 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 825 och 826).

14 a kap. 21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om majoritetsaktieägarens skyldighet att i vissa fall deponera lösenbeloppet hos länsstyrelsen i enlighet med lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

Bestämmelserna motsvarar väsentligen 15 kap. 11 § och delar av 15 kap. 12 § första stycket i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 21 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 826 och 827).

14 a kap. 22 §

Paragrafen innebär att ett nytt aktiebrev kan utfärdas, om aktiebrev inte har överlämnats inom en månad från det att majoritetsaktieägaren har blivit ägare till aktien.

Bestämmelserna motsvarar väsentligen 15 kap. 12 § andra stycket i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 22 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 827).

14 a kap. 23 §

Paragrafen behandlar kostnaderna för skiljeförfarandet.

Första och andra meningen motsvarar närmast 15 kap. 8 § andra stycket tredje meningen i nuvarande FRL. Tredje meningen i paragrafen är ny.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 23 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 828).

14 a kap. 24 §

Paragrafen behandlar talan mot skiljedom.

Paragrafens första stycke motsvarar närmast 15 kap. 8 § andra stycket fjärde meningen i nuvarande FRL. En nyhet är att Stockholms tingsrätt utgör exklusivt forum för sådana mål. Andra stycket om att prövningstillstånd krävs för att Svea hovrätt skall pröva ett överklagande saknar tidigare motsvarighet i nuvarande FRL.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 24 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 828 och 829).

14 a kap. 25 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i nuvarande FRL, behandlar rättegångskostnader i allmän domstol.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 25 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 829 och 830).

14 a kap. 26 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet i nuvarande FRL, behandlar inlösen av konvertibler och teckningsoptioner, ett förbud mot att utöva konverterings- eller teckningsrätt under pågående inlösenprocess och, om konverteringstiden eller tiden för utnyttjande av teckningsoptionen löper ut under den tid som inlösenprocessen pågår, en rätt för innehavaren av konvertibeln eller optionen rätt att under tre månader efter att processen har avslutats genom ett lagakraftvunnet avgörande begära konvertering eller teckning.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 26 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 830 och 831). I förhållande till den paragrafen erinras i fjärde stycket om de

bestämmelser i FRL som innebär särskilda begränsningar i förhållande till aktiebolag när det gäller förutsättningarna för att ge ut konvertibler och teckningsoptioner.

14 a kap. 27 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet i nuvarande FRL, innehåller regler om en tvist om inlösen av teckningsoptioner eller konvertibler.

Paragrafen motsvarar 22 kap. 27 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 831 och 832).

14 a kap. 28 §

Paragrafen innehåller särregler för publika försäkringsaktiebolag om kungörelser enligt 7 och 11 §. Enligt nämnda paragrafer skall kungörelser utöver Post- och Inrikes Tidningar ske i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Förevarande paragraf innebär att i fråga om publika försäkringsaktiebolag skall kungörelser utöver Post- och Inrikes Tidningar i stället ske i en rikstäckande dagstidning.

Paragrafen motsvarar i sak 22 kap. 28 § ABL (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 832). Till skillnad från den paragrafen anges inte att kungörelsen skall ske i den rikstidning som skall användas för kallelser till bolagsstämman enligt bolagsordningen. I FRL finns f.n. inte några motsvarande bestämmelser för kallelser till bolagsstämma (jfr 7 kap. 56 § ABL och 9 kap. 16 § FRL). I förhållande till ABL har också ”aktiebolag” ersatts med ”försäkringsaktiebolag”.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den föreslagna ikraftträdandedagen och övergångsbestämmelsen har kommenterats i avsnitt 5.3.

Övergångsbestämmelsen är av motsvarande slag som övergångsbestämmelserna till ABL i 15 § lagen (2005:552) om införande av aktiebolagslagen (se vidare författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2004/05:85 s. 98).